

בצל המחלוקות, פרסי ישראל הוענקו בירושלים

הפרסים ניתנו בהיעדרו של פרופ' עודד גולדרייך, לאחר שבג"ץ קבע כי שר החינוך יכול לבחון את שילית הפרס ממנו בשל דעותיו. הזוכה מיכל בת-אדם, במעמד קבלת הפרס: "אני מאוד עצובה שאנחנו ארבעה וארבע הערב, בגלל שחסר כאן זוכה אחד"

אור קשתי 15.04.2021 19:01

טקס פרסי ישראל לשנת תשפ"א משודר הערב (חמישי), במוצאי יום העצמאות, ובמסגרתו ניתנו הפרסים לשמונה זוכים. הטקס צולם ביום ראשון בבנייני האומה בירושלים, בצל מחלוקת משפטית על בקשת שר החינוך יואב גלנט לבטל את הענקת הפרס במתמטיקה ובמדעי המחשב לפרופ' עודד גולדרייך מסיבות פוליטיות. הזוכה בתחום הקולנוע, מיכל בת-אדם, אמרה במעמד קבלת הפרס: "אני מאוד עצובה שאנחנו ארבעה וארבע הערב, בגלל שחסר כאן זוכה אחד".

הזוכים הם פרופ' יאיר זקוביץ (חקר המקרא), פרופ' אריאלה לבנשטיין (חקר העבודה הסוציאלית והקרימינולוגיה), פרופ' אלי קשת (מדעי החיים), פרופ' בן-עמי שילוני (חקר המזרח הרחוק), פרופ' ניצה בן-דב (חקר הספרות), נורית זרחי (יצירה ספרותית), מיכל בת-אדם (קולנוע) ויוסף צ'חנובר (מפעל חיים).

בשבוע שעבר התיר בג"ץ לגלנט לבדוק בתוך 30 יום אם ביכולתו לשלול את הפרס מגולדרייך בנימוק שהפר את חוק החרם בשל התבטאויותיו, בהן חתימה על עצומה הקוראת לאיחוד האירופי להפסיק את שיתוף הפעולה עם אוניברסיטת אריאל. גולדרייך אמר ל"הארץ" בתגובה על ההחלטה: "עמדת שר החינוך איננה אלא עוד צעד קטן בתהליך מתמשך של דה-לגיטימציה לשמאל בישראל. גלנט מבקש למנוע ממני את הפרס רק בגלל דעותיי, בגלל שמאלניותי. אין שום דבר אחר". בשלושת הערעורים של גלנט על החלטת ועדת השופטים אמר גולדרייך כי בניגוד לנטען, מעולם לא תמך בתנועת BDS. מקצת הזוכים מחו על ההחלטה לצד כמה מראשי האוניברסיטאות בישראל, ועמיתיו של גולדרייך אף ערכו לכבודו "טקס חלופי" במכון ויצמן - אך עד מועד הטקס, וגם כעת, לא החליט גלנט אם לתת לו את הפרס.

בנאומו בטקס אמר גלנט: "עתה, בשוך המגפה, עת ריפוי נוספת היא לנו - ריפוי השסע שהלך ונפער בנו יותר ויותר, איחוי הפצע שעודנו שותת, איחוד השורות והעצמת המשותף על המפריד. לא כל יריב הוא בוגד או אויב. לא כל מי שאינו בעדנו - בהכרח רוצה ברעתנו. המשותף בינינו רב על המפריד".

זו לא הייתה הסערה הראשונה סביב הטקס הנוכחי: בחודש שעבר ויתר יהודה משי זהב על הפרס שניתן לו בקטגוריית מפעל חיים, בעקבות תחקיר "הארץ" על כך שתקף מינית ילדים, נערים, נערות ונשים משנות ה-80 ובמשך עשורים. משי זהב אף השעה עצמו מראשות ארגון זק"א שעל פעילותו בו קיבל את הפרס וכתב לאנשי הארגון: "גם כשעלילות אלו אינן מבוססות ונחזות יותר כרכילות וסגירת חשבונות מולי. אני זקוק להרבה תעצומות נפש למאבק הזה ומתבונן בצער בנזק שעלול להיגרם לארגון. הסיטואציה שאליה נקלעתי מחייבת אותי ליטול פסק זמן מתפקידי בארגון עד להסרת העננה".

מחלוקת נוספת התעוררה עם הענקת הפרס בחקר הספרות לפרופ' ניצה בן-דב: אחת מחברות הוועדה, פרופ' יפה ברלוביץ, כתבה אחרי הודעת הזכייה לגלנט כי היא חוזרת בה מההחלטה: "מצאתי את עצמי נאלצת לוותר על הבחירה החופשית שלי ולהיעתר, אמנם לבחירה מגדרית, אבל מוכתבת". היא אף מתחה ביקורת על שופטת אחרת בפרס, השופטת יהודית רותם, וטענה כי היא לא התאימה לשיפוט. בהמשך כתבה ברלוביץ ל"הארץ" כי בדבריה לגלנט לא התכוונה לחזור בה אלא להביע ביקורת על מנגנון הפרס. בנימוקי השופטות שעליהם ברלוביץ אינה חתומה נכתב: "פרופ' בן-דב היא פרשנית חדת-עין ורחבת אופקים, המעמיקה לחדור לנבכי היצירה הספרותית ולהעלות ממנה מטמונים".

על המשוררת והסופרת נורית זרחי נכתב בנימוקים בין השאר: "למרות כתיבתה המיוחדת במינה והחורגת מן הזרמים המרכזיים, הצליחה להטביע את חותמה על הספרות ובלב קוראיה". על הקולנוענית מיכל בת-אדם נכתב: "במאית, תסריטאית ושחקנית פורצת ומפלסת דרך, נאמנה לחזון אמיץ ובלתי מתפשר". על החוקר יאיר זקוביץ נכתב: "הוא חקר את הספרות המקראית בכלים ספרותיים יצירתיים ומגוונים. בעבודותיו עבר ללא קושי בין הסיפורת לחוק, בין החוכמה לשירה, וגילה את הזיקות שבין הסוגות השונות".

על החוקרת אריאלה לבנשטיין נכתב: "תרמה תרומה מכרעת להתפתחות חקר הזקנה בישראל והביאה את המדינה להיות מרכז מחקר עולמי מוביל בתחום". על החוקר אלי קשת נכתב: "תרם תרומות מרכזיות להבנת המנגנונים המבקרים צמיחה של כלי דם חדשים במהלך ההתפתחות העוברית ומעורבותם של מנגנונים אלו במחלות כגון סרטן ומחלות עיניים הגורמות לעיוורון". על החוקר בן-עמי שילוני נכתב כי פעל להעלאת המודעות ליפן ולמזרח הרחוק בשיח הישראלי. על ד"ר יוסף צ'חנובר נכתב כי הוא מקבל את הפרס בשל "תרומתו המשמעותית ורבת השנים למדינה במגוון תחומי עשייה - הציבורי, הכלכלי, הביטחוני, המדיני והמשפטי - בשירות הציבורי ומחוצה לו".